

## Beslut

---

**efter granskning av elevers tillgång till läroböcker och  
andra läromedel i grundskolan vid Ahlafors Fria Skola i  
Ale kommun med Ahlafors Fria Skola Ekonomisk  
förening som huvudman**

## Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en granskning på Ahlafors Fria Skola avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i grundskolan.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

## Beslut

### **Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål**

Skolinspektionen bedömer att Ahlafors Fria Skola i Ale kommun i låg utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang i undervisningen och progression i elevernas lärande.
- Använd läroböcker och andra läromedel som möter elevernas olika förutsättningar och behov.
- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.
- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.
- Ge lärarna förutsättningar att samarbeta kring valen av ändamålsenliga läroböcker eller andra läromedel utifrån didaktiska överväganden och elevernas behov.
- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.
- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

### **Uppföljning**

Huvudmannen ska senast **den 3 augusti 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till [skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se](mailto:skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se) eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer (dnr 2025:10001) i de handlingar som sänds in.

## Skolinspektionens bedömning

**Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål**

| Bedömningsområden                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Sammanhang, progression och ämnesintresse</li><li>• Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen</li><li>• Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov</li><li>• Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid</li></ul>                                                              |
| <p>Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel</li><li>• Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel</li><li>• Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel</li><li>• Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel</li></ul> |

Skolinspektionen bedömer att Ahlafors Fria Skola i Ale kommun i låg utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

### **Sammanhang, progression och ämnesintresse**

Granskningen visar att det skiljer sig åt mellan ämnen och stadier om lärare medvetet använder läroböcker för att skapa sammanhang, främja progression i elevernas lärande och stärka deras ämnesintresse i de teoretiska ämnena.

I intervjuer med lärare på låg- och mellanstadiet framkommer att undervisningen utgår ifrån läroböcker i flertalet ämnen såsom till exempel matematik, svenska, engelska samt i de natur- och samhällsorienterande ämnena och att dessa används för att planera och strukturera arbetet. I ämnet svenska används exempelvis läroböcker tillsammans med skönlitterära klassuppsättningar och lärarna beskriver att undervisningen organiseras utifrån lärobokens kapitel, där texter, skrivuppgifter, grammatik och läsförståelse ingår som en sammanhållen helhet. Även i ämnena matematik och engelska beskriver lärarna att undervisningen utgår från läroböcker som används återkommande och fungerar som ett stöd för planering och struktur i undervisningen. Lärarna uppger också att de har genomgångar med eleverna där de beskriver hur läroböckerna är uppbyggda och ska användas. Eleverna arbetar med läroböcker och arbetsböcker och materialet kompletteras med till exempel nivåindelade texter, laborativa moment och digitala stödverktyg. Dessa arbetssätt ger enligt lärarna eleverna stöd att förstå innehållet och utveckla sin läsförståelse. Lärarna beskriver även att läroböckerna används löpande genom arbetsområdena och att eleverna får tydliga instruktioner om vad som ska göras och i vilken ordning, vilket bidrar till att eleverna ser progressionen i arbetet.

I intervjuer med lärare på högstadiet framkommer att läroböcker används i mindre utsträckning än på låg- och mellanstadiet men att användningen varierar mellan ämnen. I till exempel ämnet matematik används läroböcker, bland annat i samband med arbete med uppgifter och övningar anslutning till undervisningen medan undervisningen i de naturorienterande ämnena i högre grad bygger på muntliga genomgångar, elevernas egna anteckningar, filmer och av läraren eget framtaget material. I ämnet svenska utgår inte undervisningen från någon sammanhållen lärobok. Läraren beskriver att undervisningen framför allt bygger på skönlitteratur, texter och skrivuppgifter och att en sammanhållen läroboksstruktur inte används. Det framkommer vidare att arbetssätten kan variera mellan årskurserna på högstadiet och att lärarproducerat material i vissa fall ersätter läroböckerna. Elever på högstadiet bekräftar denna bild och berättar att det i flera ämnen används många olika typer av material inom samma arbetsområde. De beskriver att de arbetar med lärares genomgångar, egna anteckningar, filmer, digitala material och kopierade häften samt att läroböcker används i varierande omfattning beroende på ämne. Eleverna

uppgger att detta ibland gör det svårare att avgöra vilka delar som är centrala inför prov och uppgifter och att lärarproducerat material ofta används mer än läroböcker, särskilt i de naturorienterande ämnena och i ämnet svenska. Detta kan enligt eleverna påverka deras möjligheter att skapa överblick och förstå hur arbetsområdena hänger ihop.

När det kommer till elevernas läsförmåga beskriver lärarna på högstadiet att de arbetar med detta genom att använda en variation av skönlitteratur, faktatexter, digitala resurser och lärarproducerat material. Lärarna beskriver även att digitala resurser i vissa fall erbjuder uppläst text som stöd för elever som behöver det samt att centrala begrepp och nyckelord tydliggörs för att underlätta elevernas förståelse.

### **Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen**

Granskningen visar att lärare på skolenheten ger eleverna instruktioner om hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen, men att tydligheten och omfattningen varierar mellan stadier och ämnen.

På låg- och mellanstadiet används läroböcker och arbetsböcker som en central del av undervisningen och eleverna får återkommande instruktioner om hur materialen ska användas i arbetet. I intervjuer med lärare på låg- och mellanstadiet framkommer att lärare introducerar arbetsområden genom att gå igenom hur läroböckerna och arbetsböckerna är uppbyggda och vad eleverna ska fokusera på i kapitlen. Lärarna beskriver att de tydliggör hur uppgifterna i läroboken ska genomföras och att eleverna får stöd i att förstå vad uppgifterna syftar till. Eleverna bekräftar denna bild och uppgger att de får veta hur materialet ska användas och vad som förväntas i arbetet.

På högstadiet utgör inte läroböcker den huvudsakliga grunden för undervisningen i en del ämnen, vilket innebär att instruktionerna i högre grad handlar om lärarproducerat material och digitala resurser. I intervjuer med lärare på högstadiet framkommer att instruktionerna i vissa ämnen främst ges i samband med muntliga genomgångar och med hjälp av lärarproducerat material. Samtidigt beskriver lärarna att läroböcker används i andra ämnen, där de också fungerar som ett tydligare stöd för instruktioner och struktur. I ämnet matematik ges instruktioner både muntligt och med stöd i lärobok och arbetsbok, där läraren hänvisar till uppgifter och övningar i materialet. Även i ämnet moderna språk används läroböcker i samband med arbete med texter och övningar, där instruktionerna ofta kopplas till lärobokens upplägg. I de naturorienterande ämnena beskrivs att undervisningen ofta utgår från filmer, anteckningar och eget framtaget material och att instruktioner ges löpande under arbetets gång. Elever på högstadiet bekräftar att

instruktioner ges muntligt vid arbetets början och vid övergångar mellan moment och att det är så i de flesta ämnen. Elever uppger att lärarna visar exempel, lyfter fram centrala begrepp och förklarar uppgifterna muntligt. Samtidigt beskriver eleverna att det kan vara svårt att orientera sig i arbetsområdena när instruktioner ges muntligt och materialen varierar mellan lektionerna. Detta kan enligt eleverna påverka deras möjlighet att skapa en tydlig struktur i arbetet och att förstå hur de ska använda de olika materialen för att förbereda sig inför prov och uppgifter.

### **Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov**

Granskningen visar att lärare på skolenheten använder läroböcker för att anpassa undervisningen efter elevernas olika förutsättningar och behov, men att arbetssätten varierar mellan stadier och ämnen.

På låg- och mellanstadiet beskriver lärarna att de använder läroböcker flexibelt genom nivåindelade texter, arbetsböcker på olika svårighetsnivåer och laborativa moment som kompletterar lärobokens innehåll. I intervjuer med lärare på låg- och mellanstadiet framkommer att de använder läroböcker för att möta elevers olika behov genom att erbjuda arbetsuppgifter på flera nivåer, låta elever arbeta olika långt i samma lärobok och komplettera med laborativa inslag när det behövs. Lärarna beskriver att elever som behöver mer utmaning kan arbeta vidare i läroboken eller få extra uppgifter, medan elever som behöver mer stöd kan få fler exempel, konkret material eller nivåindelade texter. Eleverna bekräftar att de ibland arbetar med olika svårighetsnivåer och att lärarna hjälper dem att hitta uppgifter som passar deras behov.

På högstadiet framkommer att lärarna anpassar undervisningen på olika sätt. I vissa ämnen sker anpassningarna främst genom lärarproducerat material, muntliga instruktioner och digitala resurser, vilket innebär att undervisningen i mindre grad utgår från en sammanhållen läroboksstruktur. I andra ämnen används läroböcker i större utsträckning som stöd i undervisningen, där anpassningar i stället sker genom hur uppgifter, texter eller övningar i läromedlet väljs, kombineras eller kompletteras med muntliga genomgångar och digitala resurser. Detta sker exempelvis i ämnet matematik där läroboken används vid varje lektion. I den finns flera olika nivåer där läraren rekommenderar byta av nivå utifrån elevernas förutsättningar. Även i ämnet engelska används läroböcker som stöd i undervisningen och eleverna ges möjlighet att arbeta med texter och uppgifter på olika svårighetsgrader.

I ämnet svenska framkommer att läraren varierar texter och skrivuppgifter beroende på elevernas språkförmåga och läsförståelse, och ger individuella ramar för skrivuppgifter när det behövs. Elever på högstadiet beskriver att

anpassningar i undervisningen ofta sker genom muntliga förklaringar, genomgångar och exempel i samband med lektionerna. Elever uppger att lärarna visar exempel och förklarar uppgifterna muntligt, och att olika typer av material används för att stödja arbetet. Samtidigt beskriver elever att variationen i material och arbetssätt mellan lektionerna ibland gör det svårt att se hur arbetsområdena hänger ihop över tid.

### **Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid**

Granskningen visar att elevernas möjligheter att använda läroböcker utanför lektionstid skiljer sig mellan stadier och ämnen, vilket påverkar deras möjligheter till repetition och fördjupning.

På låg- och mellanstadiet används läroböcker och arbetsböcker löpande i undervisningen, och eleverna har möjlighet att ta med sig material hem i samband med läxläsning och förberedelser inför prov. I intervjuer med lärare på låg- och mellanstadiet framkommer att eleverna använder läroböcker både i skolan och hemma och att arbetsböcker och läseböcker i flera fall följer eleverna mellan skola och hem. Eleverna beskriver att de får med sig det material de behöver och att de vet vad de ska arbeta med inför läxor och prov.

På högstadiet används läroböcker i olika omfattning beroende på ämne vilket innebär att elevernas möjligheter att arbeta vidare med innehåll och repetera kunskaper utanför lektionstid i stor utsträckning är beroende av vilket undervisningsmaterial läraren tillhandahåller. I intervjuer med lärare på högstadiet framkommer att undervisningen i en del ämnen bygger på filmer, anteckningar och lärarproducerat material som eleverna får tillgång till även utanför lektionstid. Samtidigt beskriver både lärare och elever att läroböcker i andra ämnen, såsom ämnena matematik och i viss mån engelska och moderna språk, används mer kontinuerligt som stöd i undervisningen och därmed också kan utgöra ett mer sammanhållet underlag för elevernas arbete och repetition utanför lektionstid. Elever på högstadiet uppger att de arbetar hemma med de digitala material, texter och instruktioner som läraren delar med dem och att dessa används vid förberedelser inför prov och inlämningar. Samtidigt beskriver eleverna att avsaknaden av gemensamma läroböcker innebär att deras möjligheter att repetera innehåll på egen hand beror på vilka material läraren har tillhandahållit i det aktuella arbetsområdet.

### **Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel**

Granskningen visar att rektorn i begränsad utsträckning leder och samordnar arbetet med att säkerställa att eleverna har tillgång till de läroböcker de behöver för att utvecklas och nå utbildningens mål.

Rektorn uppger i intervju att ansvaret för val och användning av läroböcker eller digitala läromedel ligger hos lärarna och att hen inte har närmare insyn i vilka läromedel som används i de olika ämnena och stadierna. Rektorn beskriver att hen förlitar sig på lärarnas professionella bedömning av vilket material som är lämpligt att använda. Rektorn beskriver vidare att budgeten för läromedel fördelas mellan stadierna och att lärarna äskar pengar inför varje läsår. Skolledningen gör därefter prioriteringar utifrån budgetens ramar. Det framgår att prioriteringen i första hand baseras på lärarnas önskemål och den allmänna bild rektorn har av tillgången till läroböcker och digitala läromedel, men rektorn uppger inte att hen gör någon närmare analys av behoven i olika ämnen eller årskurser.

I intervjuerna framkommer att rektorn inte följer upp lärarnas val av läroböcker eller digitala läromedel eller gör bedömningar av om det material som används är pedagogiskt ändamålsenligt. Det finns inte heller någon övergripande plan eller policy som styr inköp eller användning av läromedel på skolenheten. Rektorn beskriver att den nya lagen om tillgång till läromedel inte har lett till några förändringar i arbetssätten eller i hur läromedel följs upp. Under granskningen framkommer att rektorn inte arbetar aktivt för att kartlägga tillgången till läroböcker eller digitala läromedel i de olika ämnena eller undersöka om det finns skillnader mellan stadierna. Rektorn uppger att hen har en uppfattning om att det finns läroböcker och digitala läromedel på skolan, men det framgår inte att hen säkerställer att tillgången är likvärdig eller att eleverna i alla ämnen har det material som behövs.

### **Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel**

Granskningen visar att rektorn inte leder ett samlat arbete för att säkerställa lärarnas delaktighet i frågor som rör val och användning av läroböcker och andra läromedel.

I intervjuer med lärare framkommer att de själva väljer vilka läroböcker eller digitala läromedel de använder i undervisningen och att de inte nekas inköp. Lärarna beskriver att arbetet med att välja läromedel sker individuellt eller inom arbetslagen och att det saknas forum där sådana frågor diskuteras gemensamt på skolenheten.

Rektorn uppger att lärarna ansvarar för att bedöma vilka läroböcker eller digitala läromedel som behövs i undervisningen, och att rektorn inte följer upp eller organiserar arbetet med att göra dessa val. Det framkommer inte att rektorn har tagit initiativ till gemensamma processer eller riktlinjer för arbetet med läromedel. Lärarnas delaktighet är därmed beroende av individuella arbetssätt snarare än av rektorns ledning.

### **Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel**

Granskningen visar att det saknas ett gemensamt och genomtänkt arbetssätt för hur läroböcker och andra läromedel ska användas på skolenheten.

Rektorn uppger i intervju att ansvaret för val och användning av läromedel ligger hos lärarna och att rektorn inte har full insyn i vilka material som används i de olika ämnena och stadierna. Det finns inga riktlinjer eller någon plan som samlar arbetet med läromedel på skolenheten.

I intervju med lärarna framkommer att arbetssätten skiljer sig åt mellan stadierna och att det inte finns något gemensamt arbete kring läromedel som stödjer progression och en röd tråd i undervisningen. Av intervjuerna framgår att låg- och mellanstadiet arbetar mer strukturerat medan arbetet på högstadiet varierar mer mellan ämnen och grupper.

Rektorn uppger att arbetet med läromedel inte har varit prioriterat och att fokus legat på andra områden. Det framkommer inte att rektorn leder ett arbete för att stärka kontinuitet eller likvärdighet mellan stadierna när det gäller användningen av läromedel. Rektorn beskriver vidare att hen inte har detaljkunskap om hur elever får stöd eller utmaning genom läromedel, utan utgår från att lärarna gör dessa bedömningar. Det finns ingen gemensam uppföljning av hur läromedel används för att möta elevers olika behov.

### **Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel**

Granskningen visar att rektorn inte säkerställer att lärarna utvärderar tillgången till eller användningen av läroböcker och andra läromedel.

Rektorn uppger i intervju att hen saknar insyn i om lärarna gör några utvärderingar av hur läromedlen fungerar i undervisningen eller om tillgången motsvarar elevernas behov. Det framkommer att rektorn inte har initierat något arbete för att följa upp sådana frågor eller efterfrågat resultat av eventuella utvärderingar. Det framkommer att rektorn inte heller använder kunskap om läromedlens funktion i undervisningen i

skolans utvecklingsarbete eller följer upp hur läromedel bidrar till elevernas lärande.

Lärarna uppger att de på egen hand utvärderar vad som fungerat bra och mindre bra i genomförda arbetsområden, men det framgår inte att dessa utvärderingar omfattar läroböcker eller andra läromedel eller att resultaten används i något rektorslett utvecklingsarbete.

## Identifierade utvecklingsområden

### Utvecklingsområde 1

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang i undervisningen och progression i elevernas lärande.

Av läroplanen framgår att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning samt att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>1</sup> Av läroplanen framgår vidare att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Eleven ska successivt få fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar samt få möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.<sup>2</sup>

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärare på skolenheten använder läroböcker på ett sätt som varierar mellan stadier och ämnen, vilket påverkar elevernas möjligheter att förstå sammanhang, följa progression och utveckla sitt intresse för ämnet. När undervisningen i delar av verksamheten i hög grad bygger på muntliga genomgångar, lärarproducerat material och flera olika typer av resurser saknar eleverna ofta en sammanhållen struktur att orientera sig i. Detta innebär att eleverna inte alltid får överblick över arbetsområdenas innehåll eller tydligt stöd i att förstå vad som är centralt i lärandet. Variationerna gör att elevernas förutsättningar att utveckla ämnesförståelse och motivation skiljer sig åt beroende på stadium och ämne. Därutöver ges instruktioner om hur läromedel ska användas på olika sätt inom skolenheten, vilket gör att eleverna inte alltid får det stöd de behöver för att arbeta självständigt och

---

<sup>1</sup> Lgr 22, avsnitt 2.8, Rektorns ansvar.

<sup>2</sup> Lgr22, avsnitt 2.2, Kunskaper Riktlinjer.

förstå hur materialen hänger ihop över tid. När instruktioner i hög grad är muntliga och knutna till varierande material kan eleverna få svårt att skapa en tydlig struktur i sitt arbete och veta hur de ska förbereda sig inför prov och uppgifter.

Genom att använda läromedel och tillhörande lärarhandledningar kan dessa stödja lärandet på olika sätt. Bland annat kan ändamålsenliga läromedel skapa sammanhang och ge en överblick och på så sätt främja lärandet. Lärarna kan med hjälp av lärarhandledningar planera en undervisning som ger eleverna sammanhang och överblick. Eleverna kan genom läromedel få succesivt alltmer utmanande uppgifter och texter vilket gynnar deras kunskapsutveckling.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att rektorn ser till att lärarna använder läroböcker eller andra läromedel samt att lärare medvetet arbetar med texterna i dessa läromedel för att ge eleverna sammanhang och struktur. Ett sådant arbete kan bidra till elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. Det kan också handla om att rektorn ser till att lärare får tillgång till lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Skolverket har material som kan användas i detta.<sup>3</sup>

## Utvecklingsområde 2

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Använd läroböcker och andra läromedel som möter elevernas olika förutsättningar och behov.

Av skollagen framgår att i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.<sup>4</sup> Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.<sup>5</sup> Det finns riktlinjer om användning av läromedel, se not.<sup>6</sup> Av läroplanen framgår vidare att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla

---

<sup>3</sup> [Strukturerad undervisning - en modell i sex steg - Skolverket](#) hämtad 2025-12-12

<sup>4</sup> 1 kap. 4 § skollagen (2010:800)

<sup>5</sup> Lgr 22 avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

<sup>6</sup> Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer och avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>7</sup>

Motiveringen till utvecklingsområdet är att arbetet med att anpassa läroböcker och andra läromedel till elevernas olika förutsättningar och behov varierar inom skolenheten och saknar en gemensam struktur. I delar av verksamheten används läromedel flexibelt och på flera nivåer för att möta elevers olikheter, medan anpassningar i andra delar främst sker genom lärarproducerat material och muntliga stödstrukturer. Detta innebär att eleverna får olika förutsättningar att ta del av anpassade läromedel och att anpassningarna inte alltid följer en sammanhållen struktur över tid. När läromedlen används på skilda sätt inom skolenheten och inte systematiskt stödjer elevernas behov riskerar undervisningen att bli mindre likvärdig och att elevernas möjligheter att utvecklas så långt som möjligt begränsas.

Genom att i högre grad använda läroböcker och andra läromedel på ett sätt som möter elevernas olika behov och förutsättningar främjas elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Läromedel bör användas varierat och anpassas efter olika nivåer. Det är också viktigt att elever ges tillräckligt med tid för att bearbeta, fördjupa och befästa sina kunskaper genom tillgång till läromedel som möter deras lärandebehov.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att rektorn ser till att lärare använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov. Det kan också handla om att rektorn ser till att lärare får tillgång till lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

### Utvecklingsområde 3

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.

Av skollagen framgår att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>8</sup> Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för

---

<sup>7</sup> Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

<sup>8</sup> 10 kap. 10 § skollagen (2010:800)

en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål och får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.<sup>9</sup> Av förarbetena framgår att formuleringen att eleverna ska "ha tillgång till" de läroböcker som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål innebär att eleverna till exempel ska få möjlighet att ta med läroböckerna hem så att eleverna kan repetera, läsa på och gå tillbaka till det som läraren belyst i undervisningen och på så sätt fördjupa och befästa sina kunskaper.<sup>10</sup>

Motiveringen till utvecklingsområdet är att elevernas möjligheter att använda läroböcker och andra läromedel utanför undervisningstid varierar inom skolenheten och i vissa delar är begränsade. När undervisningen till stor del bygger på lärarproducerat material eller varierande digitala resurser, och läroböcker inte används som en återkommande del av arbetet, får eleverna i praktiken inte samma förutsättningar att repetera, fördjupa eller befästa sina kunskaper på egen hand. Avsaknaden av läroböcker att ta med sig hem innebär att elevernas möjligheter att förbereda sig inför prov och uppgifter, eller att återgå till genomgångna moment, skiljer sig åt och riskerar att påverkas av vilken lärare eller vilket stadium de tillhör. Detta kan leda till att eleverna inte alltid ges likvärdiga möjligheter till självständigt lärande och fortsatt kunskapsutveckling utanför lektionstid.

Genom att öka tillgången till och aktivt främja användningen av läroböcker eller andra läromedel utanför lektionstid kan elever ges bättre möjligheter att utveckla sin förståelse och självständigt befästa kunskaper.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att rektorn ser till att eleverna har tillgång till de läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål även utanför undervisningstid. Skolverket har material om läxor som kan användas i detta.<sup>11</sup>

#### Utvecklingsområde 4

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

---

<sup>9</sup> Lgr22 avsnitt 2.2 Kunskaper.

<sup>10</sup> Prop. 2023/24:21 s. 46.

<sup>11</sup> [Läxor - Skolverket](#) hämtad 2025-12-12

Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>12</sup>

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn i begränsad utsträckning leder och samordnar arbetet med att säkerställa att eleverna har tillgång till de läroböcker och andra läromedel som behövs för undervisningen. Arbetet saknar en övergripande struktur och bygger i hög grad på enskilda lärares bedömningar och prioriteringar, vilket innebär att tillgången till läromedel inte följs upp eller analyseras systematiskt. Avsaknaden av gemensamma rutiner för kartläggning och uppföljning gör att rektorn inte har tillräcklig insyn i vilka material som används eller om dessa är ändamålsenliga och likvärdiga mellan ämnen och stadier. När styrningen inte är tydlig och samordnad riskerar elevernas tillgång till läromedel att variera och att undervisningen inte fullt ut stödjer elevernas kunskapsutveckling.

Genom att öka tillgången till läroböcker ger det elever en grundläggande utgångspunkt för undervisningen, oavsett tidigare kunskaper vilket är i linje med läroplanens mål om en likvärdig utbildning för alla. Läroböcker som är författade av ämnesexperter och granskade av fackgrupper säkerställer att innehållet är korrekt, sakligt och i linje med skollagen och läroplanens krav på objektivitet.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att rektorn ger alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

### Utvecklingsområde 5

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Ge lärarna förutsättningar att samarbeta kring valen av ändamålsenliga läroböcker eller andra läromedel utifrån didaktiska överväganden och elevernas behov.

---

<sup>12</sup> Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

Av förarbetena framgår att lärare bör ha huvudansvaret för valet av läromedel, då de har bäst kännedom om ämnet, didaktiken och elevernas behov. För att möjliggöra det behöver rektorer skapa goda förutsättningar: tillgång till tid, resurser, kompetensutveckling och möjlighet till kollegiala diskussioner.<sup>13</sup>

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte leder ett samlat och strukturerat arbete för att säkerställa lärarnas delaktighet i frågor som rör val och användning av läroböcker och andra läromedel. Arbetet med att välja läromedel sker i stor utsträckning individuellt eller inom enskilda arbetslag, utan gemensamma forum eller riktlinjer som styr hur valen ska göras eller på vilka grunder. När rektorn inte organiserar eller följer upp processen riskerar lärarnas delaktighet att bli otydligt definierad och beroende av individuella arbetssätt snarare än av en skolgemensam struktur. Detta kan leda till att val av läromedel inte utgår från en gemensam analys eller didaktisk förankring, vilket påverkar både likvärdighet och kvalitet i undervisningen.

Genom att göra lärarna delaktiga i valen av läroböcker och andra läromedel kan lärarna påverka vilka läromedel som bäst passar undervisningen. Det är också viktigt att rektorn organiserar skolans verksamhet så att lärare får möjlighet att diskutera och reflektera tillsammans kring olika läromedel.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att rektorn ger lärarna organisatoriska förutsättningar att vara delaktiga i valen av läroböcker och andra läromedel.

## Utvecklingsområde 6

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Av skollagen framgår att utbildningen ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.<sup>14</sup> Av förarbeten till skollagen framgår att läromedel kan ha betydelse för skolans kompensatoriska uppdrag och bidra till att stärka elevernas tillgång till en

---

<sup>13</sup> prop. 2023/24:21 s. 51

<sup>14</sup> 1 kap. 4 § skollagen (2010:800)

likvärdig utbildning.<sup>15</sup> Skollagen föreskriver vidare att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas.<sup>16</sup> Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen.<sup>17</sup> Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>18</sup> Vidare framgår att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>19</sup>

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte styr och leder arbetet med användningen av läroböcker och andra läromedel för att säkerställa likvärdighet i användningen av läroböcker och andra läromedel inom skolenheten. Det saknas riktlinjer och en sammanhållen plan för hur läromedel ska användas, vilket innebär att arbetssätten skiljer sig åt mellan stadier och ämnen. När rektorn inte följer upp eller analyserar hur läromedel används, eller hur de möter elevernas olika behov, riskerar undervisningen att bli ojämlig och sakna progression och röd tråd. Avsaknaden av ett samordnat arbete gör att elevernas tillgång till ändamålsenliga läromedel varierar och att skolans möjligheter att säkerställa likvärdiga förutsättningar för lärande begränsas.

Genom att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användningen av såväl läroböcker som andra läromedel, kan likvärdigheten och undervisningens kvalitet på skolenheten främjas. Vidare kan detta bidra till att eleverna ges reella möjligheter att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling, utifrån sina individuella förutsättningar och behov.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

---

<sup>15</sup> Prop. 2023/24:21 s. 30

<sup>16</sup> 1 kap. 9 § skollagen

<sup>17</sup> Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

<sup>18</sup> Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

<sup>19</sup> Lgr22, avsnitt 2.8 Rektors ansvar

## Utvecklingsområde 7

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

Av läroplanen framgår att rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.<sup>20</sup> Av förarbetena framgår att en definition av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg i skollagen kan bidra till möjligheten att systematiskt och kontinuerligt kunna följa upp tillgång och användning av läromedel utifrån likvärdighet och skolans kompensatoriska uppdrag.<sup>21</sup>

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte säkerställer ett systematiskt arbete med att utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel. Det saknas rutiner för att följa upp hur läromedlen fungerar i undervisningen och om de möter elevernas behov, och rektorn efterfrågar i begränsad utsträckning resultat av sådana utvärderingar. När lärarnas egna reflektioner om arbetsområden inte omfattar läromedlen och inte används i något rektorslett utvecklingsarbete, får skolenheten inte ett samlat underlag för att analysera eller förbättra läromedlens funktion över tid. Avsaknaden av ett strukturerat uppföljningsarbete innebär att rektorn inte har tillräcklig grund för att säkerställa att läromedel bidrar till en undervisning av god kvalitet och till elevernas kunskapsutveckling.

Genom att rektorn ger lärare större möjlighet att utvärdera läroböcker och andra läromedels kvalitet, pedagogiska upplägg och anpassning till elevernas behov, kan analysen av utvärderingens resultat leda till väl underbyggda beslut gällande eventuella utvecklingsåtgärder.

**Skolinspektionen rekommenderar** därför att rektorn ser till att lärarna ges förutsättningar att följa upp, utvärdera och analysera resultaten samt vid behov vidta åtgärder avseende tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel på skolenheten. Sådana förutsättningar kan vara schemalagda möten för läromedelsdiskussioner, etablering av

---

<sup>20</sup> Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

<sup>21</sup> prop. 2023/24:21 s. 27

arbetsgrupper eller stöd i form av riktlinjer och resurser för att effektivisera processen. Skolverket har material som kan användas i detta.<sup>22</sup>

### På Skolinspektionens vägnar

**X** Ewa Mölleryd

---

Beslutsfattare  
Signerat av: Ewa Mölleryd

**X** Jenny Bergman Westling

---

Föredragande  
Signerat av: Jenny Bergman Westling

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Maria Levin deltagit.

---

<sup>22</sup> [Systematiskt kvalitetsarbete - Skolverket](#) hämtad 2025-12-12

## Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.<sup>23</sup> Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande<sup>24</sup>:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.<sup>25</sup>

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.<sup>26</sup> I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>27</sup>

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,

---

<sup>23</sup> Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

<sup>24</sup> 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

<sup>25</sup> 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

<sup>26</sup> Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

<sup>27</sup> Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.<sup>28</sup>

---

<sup>28</sup> Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

## Bilaga 2: Granskningens genomförande

### Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Ahlafors Fria Skola den 11 november 2025. Besöket genomfördes av utredarna Jenny Bergman Westling och Maria Levin.

Skolenheten är en fristående skola verksam i Ale kommun med grundskola, årskurserna F–9. På skolenheten går 290 elever. Förskoleklassen har inte ingått i granskningen.

### Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- Två gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

## Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

### Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

### Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

### Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

| Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.                                                | Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.                                                                                         |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel i undervisningen på ett sätt som skapar överblick och sammanhang i ämnet.                                                | Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.                                                                                                              |
| Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel på ett sätt som ger eleverna möjlighet till progression samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. | Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel.                                                                                                                                   |
| Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel för att utveckla elevernas läsförståelse.                                                                                | Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov. |
| Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen.                                         | Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.                     |
| Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.                                    |                                                                                                                                                                                                                              |
| Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.      |                                                                                                                                                                                                                              |